

Euroopa Regioonide Komitee arvamus teemal „Katastroofiohu vähendamise piiriülene mõõde“

(2019/C 404/08)

Raportöör: Roberto CIAMBETTI (IT/ECR), Veneto maakonna volikogu esimees ja liige**POLIITILISED SOOVITUSED**

EUROOPA REGIOONIDE KOMITEE

1. rõhutab, et katastroofide põhjustatud kahjustuste suurenev intensiivsus ja sagedus avaldavad mõju inimeste eludele ja ka majanduslikust vaatenurgast. Igal aastal sureb loodusõnnetustes umbes 90 000 inimest ja need mõjutavad peaaegu 160 miljonit inimest kogu maailmas. Ajavahemikul 1980–2016 moodustasid ilmastiku- ja kliimatingimustest põhjustatud looduskatastroofid ELi liikmesriikides ligikaudu 83 % rahalisest kahjust;
2. rõhutab, et katastroofid ei tunne riigipiire ning seetõttu vajavad ennetamise ja vastupanuvõime tugevdamine ja tõhus reageerimine hädaolukordadele piiriülest koostööd. Tõhusast piiriülesest koostööst saaksid märkimisväärset kasu need 37,5 % ELi elanikest, kes elavad piiriladel;
3. rõhutab, et keerulisi hädaolukordi võib põhjustada ka laiaulatusliku piiriülese voolukatkestuse, nn *blackout*'i võimalus, mille ohjamiseks tuleks ilmingimata võtta konkreetseid katastroofiohu vähendamise meetmeid ja hoolitseda piiriüleste kontaktide tugevdamise eest;
4. kordab, et suutlikkus vähendada märkimisväärselt katastroofiohtu ja katastroofide tagajärgi tuleb integreerida kõikidesse ELi investeerimispoliitika strateegiatesse, et avaliku sektori rahalised vahendid aitaksid kogukondadel muutuda katastroofide kahjuliku mõju suhtes vastupidavamaks ega seaks ohtu kodanike elu. Komitee peab kahetsusväärseks, et Euroopa struktuuri- ja investeerimisfondide puhul üldiselt ja eelkõige Ühtekuuluvusfondi puhul ei nõuta ELi rahastatavate taristuprojektide teostamise eeltingimusena katastroofiohu hindamist;
5. märgib, et kuigi ELil on praegu kaks vahendit (kodanikukaitse mehhanism ja ELi Solidaarsusfond), mille abil liit kavatseb anda oma panuse reageerimise koordineerimisse ja aidata kaasa loodusõnnetustele vastupanuvõime suurendamisele, on vaja jõulisemat mitmetasandilise valitsemise lähenemisviisi, et saavutada Sendai katastroofiohu vähendamise raamistiku 2015–2030 eesmärgid tihedas koostöös ÜRO katastroofiohu vähendamise ametiga. Lisaks peab põhimõtte investeerida katastroofiohu vähendamisse olema võtmetegur Euroopa tulevikus, sealhulgas Euroopa poolaastas ja ELi fondides;

Üldised märkused

6. märgib, et varasemates arvamustes on komitee juhtinud tähelepanu piiriülestele ohtudele ja katastroofidele, mis mõjutavad kahe või enama liikmesriigi piirkondi, ning on kutsunud üles paremale koostööle naaberpiirkondade vahel, et tagada ühiselt tehtavad ennetamise jõupingutused ja koordineeritud reageerimine (!);
7. juhib tähelepanu vajadusele planeerimise järele, milles võetakse ennetavalt arvesse erinevate, sh äärepoolseimate piirkondade vajadusi, mis on seotud riskide, haavatavuse ja ohtudega kokkupuutega;
8. märgib, et Euroopal on riikide ja riigi tasandil madalal tasandil väga mitmekesised riskijuhtimise struktuurid ja meetodid. Seepärast võiks riskide piiriülese mõõtme seisukohast osutada kasulikuks süstemaatilisema lähenemisviisi järgmine tulevastes riskihinnangutes;

(¹) Euroopa Regioonide Komitee arvamus teemal „2015. aasta järgne Hyogo tegevusraamistik: riskide juhtimine vastupanuvõime tagamiseks“ (ELT C 271, 19.8.2014, lk 61).

9. toetab ja ergutab riikide, piirkondlike ja kohalike riskijuhtimisstrateegiate ja -kavade koostamist ning muu hulgas piiriüleste piirkondade ühiste piiriüleste strateegiate väljatöötamist ja selliste strateegiate tõhusat kooskõlastamist. Komitee on nõudnud ka piisavate vahendite eraldamist piiriülese koostöö programmidele katastroofiohu vähendamise ja kriisiohjamise valdkonnas (?);

10. on seisukohal, et riskide ennetamise ja juhtimise kavade peaksid lisaks muudele aspektidele hõlmama ulatuslikke piirkondadevahelisi riskistsenaariume oodatavate sündmuste jälgimiseks ja seiramiseks, et nende abil saaks paremini kaasa aidata riskide mõistmisele ja hindamisele piirkondlikul tasandil. Uuringud, milles käsitletakse haavatavust ja riskiga kokkupuudet, kirjeldatakse ohtu ja keskkonda ning mille tulemusel kaardistatakse oht, on riskide ennetamise ja juhtimise kavade eeltingimus. Need peaksid olema piiriülesel tasandil avalikult kättesaadavad ja neist tuleks nõuetekohaselt teavitada mõlemal pool piiri, et katastroofe ennetada ja leevendada ning valmistuda neile reageerima;

11. rõhutab vajadust tugevdada riskijuhtimise haldamist, edendades piiriülest koostööd;

12. rõhutab, kui oluline on paremini mõista katastroofiohu vähendamise piiriülest mõõdet Euroopas, samuti vajadust sellise arusaama järele ja selle lisaväärtust, pidades silmas tõhusama ja pikaajalisema katastroofiohu vähendamise eesmärki;

13. kordab oma toetust (?) Euroopa Komisjoni ettepanekule võtta vastu määrus, millega luuakse Euroopa piiriülene mehhanism (*) osana jõupingutustest kõrvaldada piiriülese koostöö ees seisvad takistused, sealhulgas katastroofiohu vähendamise valdkonnas. Selleks et saavutada parem piiriülene koostöö ja ennetada katastroofe, võib käivitada uusi ettevalmistavaid projekte kõige haavatavamate piirkondade, näiteks äärepoolseimate piirkondade, saarte ja rannikupiirkondade jaoks;

14. rõhutab, et kui katastroofiga ei suuda tegeleda üks ainus riik, sekkuvad liidu kodanikukaitse mehhanismis osalevad riigid ja annavad selle mehhanismi raames abi. Kui aga piiriüleised ohud ja katastroofid mõjutavad kahe või enama liikmesriigi piirkondi, on vaja asjaomaste naaberpiirkondade senisest tõhusamat koostööd, et tagada ühiselt tehtavad ennetamise jõupingutused ja koordineeritud reageerimine;

15. täheldab, et hoolika katastroofiohu vähendamise ja parima võimaliku kriisiaegse teabevahetuse seisukohast on lisaks koordineerimis- ja teabevahetusstrateegiatele ülimalt vajalikud ka teadmised naaberriigi keelest;

16. märgib sellega seoses, et enamikul riikidel on naaberriikidega sõlmitud kahepoolsed lepingud (mis ei pruugi piirduda vaid kahe riigiga), mis hõlmavad ka piiriülest koostööd katastroofide korral. Suuremat tähelepanu tuleks siiski pöörata ennetusele ja riskileevendamisele, samuti reageerimisstrateegiate ettevalmistamisele;

17. väljendab heameelt asjaolu üle, et Euroopa Parlament ja nõukogu jõudsid esialgsele kokkuleppele olemasoleva ELi kodanikukaitse mehhanismi tugevdamise ja ELi reageerimise osas katastroofidele (rescEU), milles muu hulgas pööratakse varasemast suuremat tähelepanu piiriülestele ohtudele;

Kohalike ja piirkondlike omavalitsuste roll ja piiriülased projektid

18. soovib kaasata kohalikud ja piirkondlikud omavalitsused tihedamalt projektidesse, mida EL rahastab katastroofiohu vähendamise valdkonnas, et projektid muutuksid aja jooksul järjepidevamaks ja et neid saaks korrata muudes sarnaste ohtudega piirkondades;

19. kutsub liikmesriike üles kaasama ka kohalikke ja piirkondlikke omavalitsusi kavandatavate investeeringute läbivaatamise kõikides asjakohastes programmides ja võimalike muudatuste arutamisse;

(?) Euroopa Regioonide Komitee arvamus teemal „Tegevuskava Sendai katastroofiohu vähendamise raamistiku 2015–2030 jaoks“ (ELT C 272, 17.8.2017, lk 32).

(*) Euroopa Regioonide Komitee arvamus teemal „Piiriülene mehhanism“ (vastu võetud 5. detsembril 2018, ELTs seni avaldamata).

(4) „Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus, mis käsitleb mehhanismi õiguslike ja haldustakistuste kõrvaldamiseks piiriüleses kontekstis“, COM(2018) 373 final.

20. taotleb piiriüleste katastroofiohu vähendamise projektide aktiivsemat rakendamist, et kasutada senisest ulatuslikumalt selleks ette nähtud struktuurifonde;
21. loodab, et kohalikule ja piirkondlikule tasandile hakatakse suunama rohkem ELi stiimuleid piiriülese koostöö edendamiseks riskide vähendamise valdkonnas, iseäranis ennetamise, väljaõppe ja koolituse valdkonnas;
22. rõhutab kohalike osalejate kesket rolli katastroofiohu vähendamisel ja vastupanuvõime suurendamisel ning olemasolevate algatuste – näiteks ÜRO katastroofiohu vähendamise ameti linnade vastupanuvõime suurendamise kampaania – väärtust kohaliku tasandi katastroofiohu vähendamise edendamiseks;
23. peab eriti oluliseks investeerida – ka rahaliselt – Euroopa kodanikukaitse mehhanismi ja ELi Solidaarsusfondi kaudu riskide vähendamiseks seotud planeerimisse, iseäranis kliimamuutusi ja sellest tulenevaid äärmuslikke sündmusi arvestades;

Piiriülene koostöö

Kavandamine

24. juhib tähelepanu vajadusele luua järjepidev piiriülene kavandamine, milles võetakse arvesse mitut riiki mõjutavaid riskistenaariume, tuvastades ja hinnates ühiselt riske ja nende kaardistamist nii piiriüleste alade arendamiseks kui ka ulatuslike piirkondade kaitse tagamiseks muu hulgas oodatavate sündmuste jälgimiseks ja seiramiseks;
25. kutsub üles looma teaduskomiteesid riskistenaariumide paremaks määratlemiseks ning teadmiste ja oskuste võrgustike loomiseks. Selliseid komiteesid võiks moodustada sarnaste riskitegurite alusel valdkonnapõhiselt, et käsitleda homogeenseid piirkondi (nt metsapõlengud Vahemere piirkonnas, äkktulvad ja üleujutused Kesk-Euroopas jne) ning olla suuteline kiiresti reageerima ja pidama dialoogi kohalike omavalitsustega, et saada juurdepääs finants- ja inimressurssidele ning varustusele;
26. märgib, et rahastamise vähenedes, mida on täheldatud mõnes kohalikus ja piirkondlikus omavalitsuses, muutub kodanikukaitsega tegelevate otsustajate jaoks veelgi olulisemaks, et nad saaksid kasutada kogukondade, üksikisikute ja kodanikukaitse projektide paremat hindamist. Komitee arvates sobib ELi kaasrahastatud piiriülese projekti INDRIX tulemusena väljatöötatud sotsiaalse vastupanuvõime indeks (Inclusive Disaster Resilience Index – INDRIX) kogukonna vastupanuvõime hindamiseks statistiliste andmete ja just kõnealusel eesmärgil kogutud andmete põhjal: projekt on võimaldanud kindlaksmääratud sotsiaalsete näitajate (haridustase, tervislik seisund, töötuse määr, pakutavad teenused jne) alusel hinnata riskitaju eri kogukondades ning eelkõige tuvastada kõige haavatavamad ja nõrgemad kogukonnad. Komitee kutsub pädevaid institutsioone üles kaaluma loodusõnnetuste vastu selliste kohustuslike kindlustusvahendite väljatöötamist, mis on standarditud Euroopa tasandil ja millel on riskitasemetega seotud kindlustusmaksed, muu hulgas selleks, et suurendada teadlikkust neist ja parandada arusaamist, kui oluline on eraisikute ennetustegevus, vähendades moraalselt ohtu ning tagades õiglased ja ühtsed hüvitised kõigile Euroopa kodanikele;
27. märgib, et piiriülestel aladel võib osutada vajalikuks luua ühine asjaomase piiriülese territooriumi andmebaas, kus on kirjas vabatahtlike materjalid, vahendid, varustus ja spetsialiseerumine ning vahendite paiknemine ja logistika;
28. märgib, et asjaomane andmebaas tuleks luua ja seda hallata mitte ainult suurõnnetusteks valmisoleku parandamiseks, vaid ka selleks, et tugevdada katastroofis kannatanud piirkondade sotsiaal-majanduslikku ja kultuurilist taastumist ühisest piiriülesest vaatenurgast;
29. soovib võtta arvesse ja korrata selliseid juba olemasolevaid positiivseid näiteid piiriülesest koostööst nagu
 - Saksa-Taani kodanikukaitse ühisõppused, nagu DANGERREX 07, DANGERFloodEx 2010 ja hädaolukordadele piirideta reageerimine;
 - valmisolek üleujutusteks ja riikidevahelise kahju vähendamine Sava jõe valgjalal (Bordi-Posavina maakond Horvaatias ja Mačva ringkond Serbias);

- riskidest teavitamise strateegiad (Kärntenis (Austria) ja Lõuna-Tiroolis (Itaalia) kuni 2020. aasta oktoobrini);
- U-SCORE-II: linnadevahelised vastastikused hindamised (katseprojektid Portugalis, Itaalias ja Ühendkuningriigis);
- Ülem-Reinil asuv maismaaveekogudel kasutamiseks mõeldud mobiilne harjutusraja ning Saksamaa, Prantsusmaa ja Šveitsi Ülem-Reini konverentsi teemal „Blackout – laiaulatuslik piiriülene voolukatkestus“ (2016);

Koolitus

30. rõhutab, kui oluline on innustada noori osalema koolitustel, ja ärgitab liikmesriike ning kohalikke ja piirkondlikke omavalitsusi edendama spetsiifilisi ülikooliprogramme ja riskide vähendamise projekte. Komitee rõhutab samuti, et Euroopa solidaarsuskorpuse kaudu saavad noored osaleda solidaarsustegevuses katastroofohu ennetamise valdkonnas⁽⁹⁾. See tegevus võib võtta vabatahtliku tegevuse, õpipoisiõppe, praktika ja töökogemuse vormi;

31. märgib vajadust luua kohalikele ametnikele spetsiaalne koolitus (pidades silmas ka linnade vastupanuvõime suurendamise kampaaniat), et suurendada nende teadlikkust sellest ja pakkuda neile paremaid teabevahendeid, arvestades nende otsesest vastutust kodanike eest territooriumi kaitse ja arengu eest;

32. soovib pöörata rohkem tähelepanu vabatahtlike ja tehnikute koolitusele, et suurendada nende spetsialiseerumist, toetades ja luues koolituskursusi eri riikides ja eelkõige piiriülestel aladel esinevate ohtude alusel, et paremini tundma õppida territooriumi ning ühiseid ja kooskõlastatud seire-, järelevalve- ja hädaolukordadele reageerimise meetmeid;

33. kordab vajadust korraldada kohalike omavalitsuste abil või vabatahtliku töö kaudu teabekampaaniaid, et teavitada avalikkust olemasolevatest riskidest ja vajalikest enesekaitse meetmetest, samuti tuleb kohalikul ja piirkondlikul tasandil teha algatusi vastastikus-eks õppimiseks linnade ja piirkondade vaheliste vastastikuste hindamiste teel;

34. rõhutab, et riikidevaheline koolitus peaks toimuma kooskõlas riskistsenaariumidega, mis on määratletud piiriüleste riskide ennetamise ja juhtimise kavades. Kõik ohuga otseselt seotud asjaosalised, nt tehnilised eksperdid ja vabatahtlike organisatsioonid, peaksid – võimaluse korral ühiselt – osalema kõnealustel mõlemal pool piiri toimuvatel koolitustel;

35. rõhutab vajadust tugevdada e-õppe platvorme, nagu liidu kodanikukaitse mehhanismi koolitusprogramm, ja suurendada kodanikukaitse valdkonnas toimuvate avatud veebipõhiste kursuste kättesaadavust;

36. sedastab, et ELi Solidaarsusfond pakub piirkondadele tõhustatud teavituskampaaniaid toetusmeetmete kaudu, mis ELi liikmesriikides ja kandidaatriikides juba hästi toimivad. ELi Solidaarsusfond on oluline vahend asjaomaste piirkondade toetamiseks, kui on vaja teha erakorralisi jõupingutusi loodus- ja ilmastikutingimuste tekitatud õnnetustes kannatanud alade taastamiseks, sest loodusõnnetused ei peatu piiridel;

Hädaolukordadele reageerimine

37. rõhutab vajadust ergutada ühise ja standarditud piiriülese hoiatussüsteemi rajamist, muu hulgas selleks, et tagada reaajas toimuv teabevahetus mis tahes tõrgete ja katastroofide korral, mis võivad põhjustada tagajärgi teise riigi piirkonna territooriumil;

38. märgib vajadust sõlmida piiriüleste kokkulepped, et ühtlustada ja kiirendada päästesüsteemide ja vabatahtlike aktiveerimisega, tehes kindlaks õiguslikud takistused ja taotledes koostöö tegemist ning optimeerides vahendite ja personali logistikat. Komitee kutsus üles sõlmida kokkulepped ka vee valdkonnas, et parandada teadmisi tammide organisatsioonilisest ja funktsionaalsest haldamisest õigeaegse tegutsemise huvides, et vähendada veega seotud riske allavoolu asuvatele teise liikmesriigi territooriumidele;

39. nõuab akronüümide väljatöötamist eri territoriaalsete tasandite koordineerimiskeskuste märgistamiseks, et ühtlustada ja viia omavahel kooskõlla kasutatav terminoloogia;

⁽⁹⁾ Euroopa Regioonide Komitee arvamus 2018/03892, „Euroopa solidaarsuskorpus ja ELi uus noortestrategie“ (raportöör: Matteo Bianchi).

40. nõuab ühtlustatud menetluste kehtestamist ennetavaks teavitamiseks ja operatiivmenetluste ühiseks järgimiseks hädaolukordades;
41. soovib kasutada IT-rakendusi, mis võimaldavad kodanikke reaalajas hoiatada;
42. innustab liikmesriike tunnustama ja sertifitseerima kutseala esindajaid (parim määratlus oleks „katastroofi riskijuht“), kes oskaksid abistada kohalikke ja piirkondlikke ametnikke lisaks planeerimisele iseäranis hädaolukordades ning kellel oleksid eriala- ja valdkonnaüleused teadmised, oskused ja pädevused;

Subsidiaarsuse põhimõte

43. nõustub sellega, et Euroopa Liit on pädev võtma meetmeid liikmesriikide meetmete toetamiseks, kooskõlastamiseks või täiendamiseks katastroofiohu vähendamise valdkonnas;

Parimad tavad

44. rõhutab, et on mitmesuguseid näiteid piiriülese koostöö parimatest tavadest katastroofiohu vähendamisel, mida saaks optimaalselt järgida ja arendada, näiteks järgmised:

- ühised õppused, mis tagaksid ühise lähenemisviisi, vastastikuse mõistmise ja võrdse valmisoleku taseme katastroofi korral;
- ühtlustatud teabe levitamine, parimate tavade üksteisele tutvustamine ning naaberriikide piirkondade algatustest, meetoditest, vahenditest jne õppimine;
- ühised teadlikkuse suurendamise ja elanikke harivad kampaaniad suure riskiga piiriülestel aladel elavatele inimestele, kaasates eri sidusrühmi (nt katastroofiohu vähendamise teemapäevad erinevates linnades ja valdades);

45. väljendab kindlat toetust Euroopa Piirialade Assotsiatsiooni (AEBR) projektile „b-solutions“, mille eesmärk on teha kindlaks piiriülese koostöö õiguslikud ja halduslikud takistused katastroofide ennetamisel ja nende põhjustatava kahju vähendamisel. Komitee märgib, et 2018. aastal avaldatud esimeses projektikonkursi kutses määras AEBR kindlaks 10 juhtu, mis muudeti katseprojektideks, kuid paljud juhtudest ootavad ikka veel lahendamist (kiirabiautod, tuletõrje või helikopterid, mis võivad siseneda teatavate piirialade territooriumile, kuid mitte teiste piirkondade territooriumile, haldusformaalsused surnukehade üleandmiseks, asümmeetriline teenuste piiriülene osutamine, kindlustusega seotud probleemid, diplomite tunnustamine jne). Komitee ergutab kõiki piirkondi, mis seisavad silmitsi sarnaste takistustega, osalema tulevastes projektikonkurssides;

46. rõhutab, et katastroofides kannatanud piirkonnad peavad ühiselt pakkuma lahendusi oma riigi valitsusele. Näiteks võib tuua koostöö Põhja-Portugali ja Hispaania Galicia autonoomse piirkonna vahel, mis esitavad oma prioriteetid keskvalitsustele küsimustes, mida on võimalik lahendada ühiselt Pürenee poolsaare tippkohtumiste raames, või tihe koostöö Kanaari saarte, Assooride ja Madeira äärepoolseimate piirkondade vahel programmi Interreg MAC kaudu, millega liitusid ka naabruses asuvad kolmandad riigid, nagu Roheneemesaared, Mauritaania ja Senegal.

Brüssel, 27. juuni 2019

Euroopa Regioonide Komitee
president
Karl-Heinz LAMBERTZ